

УДК 378.5.091.3:62

ДИДАКТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ ЗАСОБІВ МУЛЬТИМЕДІА У ПРОФОРІЄНТАЦІЙНІЙ РОБОТІ З УЧНЯМИ

Данілова Тетяна

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики технологічної підготовки, охорони праці та безпеки життєдіяльності Царенко О.М.

Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені

Володимира Винниченка, м. Кропивницький, Україна

У статті розглядається проблема використання мультимедійних технологій з профорієнтаційною метою. Основна увага акцентується на визначенні дидактичних можливостей сучасних мультимедійних засобів. Значні можливості мультимедійних засобів для візуалізації відомостей про професії дають можливість не лише інтенсифікувати процес професійного самовизначення учнівської молоді, а й сприяють формуванню інформаційної компетентності школярів в умовах цифровізації освітньої галузі.

***Ключові слова:** професійна орієнтація, засоби мультимедіа, професійне самовизначення, інформаційна компетентність.*

DIDACTIC OPPORTUNITIES OF MULTIMEDIA MEANS IN PROFESSIONAL WORK WITH STUDENTS

T. Danilova

**Scientific supervisor: candidate of pedagogical sciences, associate Professor,
Department of theory and methodology of technological training, health and
safety Tsarenko O.M.**

*Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University,
Kropivnitsky, Ukraine*

The article deals with the problem of using multimedia technologies for guidance. The focus is on identifying the didactic capabilities of modern multimedia. The considerable possibilities of multimedia tools for visualization of information about the professions make it possible not only to intensify the process of professional self-determination of the student youth, but also contribute to the formation of information competence in the conditions of digitalization of the educational sector.

Key words: vocational orientation, multimedia tools, professional self-determination, information competence.

Постановка проблеми. Формування інноваційного освітнього середовища у закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО) сьогодні неможливо уявити без засобів навчання нового покоління, які мають значні дидактичні можливості для реалізації індивідуального підходу в освітньому процесі та сприяють підвищенню ефективності педагогічних впливів на учнівську молодь, особливо старшого шкільного віку.

Дослідження науковців, які присвячені проблемі використання сучасних педагогічних технологій (С. Гончаренко, Р. Гуревич та ін.) з освітньою метою (зокрема профорієнтаційною), показують, що ефективність цього процесу значною мірою залежить від використаних методів і засобів навчання (на сучасному етапі – переважно мультимедійних). Особливого значення засоби мультимедіа (ЗМ) набувають в процесі ознайомлення та оволодіння старшокласниками технологіями сучасного виробництва (В. Сидоренко, Д. Тхоржевський, М. Янцур та ін.).

Зазначене актуалізує проблему проведення профорієнтаційної роботи із старшокласниками на уроках технологій і в позаурочний час з активним використанням засобів мультимедіа як найбільш розповсюджених та ефективних. Проте, професійна орієнтація у середній школі обмежується вузькими цілями формування знань, умінь і навичок у той час, коли вибір професії та професійне становлення учнівської молоді має важливе теоретичне і методологічне значення для вирішення завдань суспільної практики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасних ринкових умовах українські педагоги В. Рибалко, В. Сидоренко, М. Янцур та інші розглядали особистість у цьому процесі як активний, самостійний і творчий суб'єкт професійного самовизначення. Саме з цієї позиції має відбуватися вдосконалення зовнішніх умов, за яких здійснюється вибір майбутньої професії школярами.

На важливості проблеми формування активності, відповідальності, творчості та інших необхідних ринку праці особистісних характеристик учнівської молоді в сучасних соціокультурних умовах наголошується у працях В. Сидоренка [3], М. Садового [2], М. Янцура [7] та інших.

Доцільно зазначити, що В. Сидоренко, Д. Тхоржевський, М. Янцур та інші вчені особливістю профорієнтаційної роботи з учнівською молоддю у шкільних майстернях вважають орієнтацію школярів на масові робітничі професії. Ефективність такої роботи залежить від стану технології та виховання у конкретному ЗЗСО, від організаторських здібностей вчителя трудового навчання та технологій, залучення до профорієнтаційної роботи всього педагогічного колективу [7].

Мета статті: з'ясувати дидактичні можливості мультимедійних засобів щодо професійного самовизначення старшокласників через візуалізацію відомостей про професії і навчального контенту про сучасні технології виробництва.

Методи дослідження: *теоретичні* (аналіз науково-педагогічної та спеціальної літератури, аналіз Інтернет-джерел; аналіз лекційних і практичних занять з курсу «Теорія та методика профорієнтаційної роботи»; вивчення й узагальнення досвіду проведення профорієнтаційної роботи з учнівською молоддю у закладах загальної середньої освіти); *емпіричні* (педагогічне спостереження, бесіди; узагальнення результатів дослідження).

Виклад основного матеріалу. Окремим етапом профорієнтаційної роботи сучасні педагоги виокремлюють процеси трудового і професійного навчання молодого покоління у старшій школі. При цьому, особлива роль вчителя технологій у системі профорієнтаційної роботи визначається специфікою його професійної діяльності. Зокрема, у процесі проведення занять вчитель трудового навчання та технологій реалізує такі види профорієнтаційної роботи: повідомлення учням знань про професії; глибоке і всебічне вивчення професійних інтересів учнів; допомога школярам у набутті знань, необхідних для оволодіння професією; проведення бесід

профорієнтаційного спрямування та індивідуальних професійних консультацій.

Успішність вибору старшокласниками майбутньої професійної діяльності залежить від особистісних характеристик конкретного учня, зокрема: правильної самооцінки здібностей, інтересів, можливостей і обмежень; знання того, що потрібно для успішного оволодіння бажаною професією; вміння співвідносити результати самооцінки із знаннями вимог професій. Відповідно, трудова діяльність – це процес взаємодії індивіда з дійсністю, де й відбувається становлення його як особистості. Отже, у процесі професійного самовизначення старшокласників вчителів трудового навчання та технологій необхідно звертати увагу на індивідуальні нахили, пізнавальні інтереси і здібності школярів[6].

Останнім часом педагогічною наукою доведена висока ефективність засобів мультимедіа, котрі вчені досліджують і як засіб навчання, і як інструмент, за допомогою якого розробляються мультимедійні педагогічні програмні засоби. Використання мультимедіа дозволяє підвищити інтенсивність та ефективність процесу навчання, створює умови для самоосвіти і дистанційної освіти, а в поєднанні із засобами інформаційних комунікацій розв'язує проблему доступу до нових джерел різноманітної за змістом і формами представлення інформації.

На основі узагальнення результатів педагогічних досліджень (О.Буйницька, Р. Гуревич, М. Жалдак, А. Кух та ін.) поняття мультимедіа ми розуміємо як систему комплексної взаємодії візуальних і аудіо ефектів, що забезпечують сучасні інформаційно-технічні та програмні засоби завдяки об'єднанню тексту, звуку, графіки, фото, відео в одному цифровому відтворенні.

Проведений аналіз практичного використання мультимедійних технологій дає підстави стверджувати про появу дисбалансу між ступенем інтенсивності, характерного для впровадження нового дидактичного комп'ютерного засобу в освітній процес, і недостатніми темпами осмислення

цього процесу фахівцями-теоретиками. Тобто, на цей час існують суперечності між потребами щодо використання потенціалу мультимедійних технологій і станом їх упровадження в реальний освітній процес закладів загальної середньої освіти.

Деякі дослідники комплексного використання мультимедіа в освіті (В. Стародубцев, А. Федоров та інші) пропонують розглядати «принцип мультимедійності освітнього процесу» в інформаційно-освітніх середовищах як широкий, системоутворювальний принцип, який дозволяє об'єднати та гармонізувати в педагогічній взаємодії наукову методологію раціонально-логічного мислення з емоційно-образним і цілісним сприйняттям і представленням інформації, характерним для світу мистецтва [5].

Результати проведеного теоретичного аналізу дають можливість виокремити характерні ознаки феномену мультимедіа у сучасній освіті, а саме: інформаційну насиченість (можливість об'єднання інформації, представленої у різних формах), інтерактивний режим роботи з інформацією, зручність опрацювання різних видів навчального контенту, демонстрування явищ у розвитку та динаміці, виразність, емоційну насиченість, багатство зображувальних прийомів тощо.

Ці ознаки можна розглядати як основу для виділення дидактичних особливостей новітнього засобу навчання, що базується на використанні мультимедійних технологій. На сучасному етапі роль мультимедійних технологій у навчанні визначається, насамперед, розширенням уявлень про засоби навчання. Отже, тлумачення досить широкого поняття мультимедіа, яке можна зустріти у багатьох психолого-педагогічних дослідженнях є недостатньо обґрунтованим. Більш влучним буде: «засоби мультимедійних технологій, які використовуються для досягнення певної дидактичної мети», або – «засоби мультимедійних технологій навчання» [1].

У наші дні мультимедійні технології дозволяють інтенсифікувати освітній процес, стимулювати розвиток мислення учнів, збільшувати обсяг навчального матеріалу для творчого засвоєння і використання його у

майбутній професійній діяльності, формувати пошукові та дослідницькі вміння, а також вміння приймати оптимальні рішення. Водночас, мультимедійні засоби мають особливий вплив на процеси ознайомлення учнів з технологіями виробництва і професійного самовизначення, адже дають змогу інтенсифікувати процес навчання, надати йому динамічності, гнучкості, посилити його практичну спрямованість [5].

У процесі проведення занять у старшій школі активно використовуються інформаційно-комунікаційні технології, цифрові освітні ресурси, оскільки звернення до нових інформаційних технологій та їх ефективне застосування сприяє особистісній орієнтації педагогічного процесу, підвищенню пізнавальної активності старшокласників і покращує ефективність керування їх навчально-пізнавальною діяльністю. У такому випадку комп'ютер виступає передусім як: джерело навчальної інформації; засіб ілюстрації та мультимедіа; засіб індивідуалізації та диференціації навчання; засіб моделювання і проектування; засіб збирання, зберігання і обробки навчальної інформації.

Як свідчить педагогічний досвід та практика використання мультимедійних технологій, саме раціональне та ефективне поєднання засобів мультимедіа, засобів інформаційних комунікацій, цифрових освітніх ресурсів з різними навчальними методиками сприяє особистісній орієнтації педагогічного процесу, підвищенню пізнавальної активності старшокласників і, відповідно, сприяє інтенсифікації процесу їх професійного самовизначення.

Висновки та перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження. Упровадження мультимедійних засобів у практичну (зокрема профорієнтаційну) діяльність вчителя трудового навчання та технологій, дає можливість посилити практичну спрямованість шкільного предмета «Технології» у старшій школі та активізувати процес професійного самовизначення учнів 10-11 класів. Подальші дослідження доцільно спрямувати на вдосконалення методики використання мультимедійних

засобів у профорієнтаційній роботі з учнями 10-11 класів і учнівською молоддю, яка навчається в центрах професійної освіти.

Список літератури

1. Презентація та мультимедійні засоби навчання [Електронний ресурс]. – 2017 // Режим доступу: https://prezi.com/tl5r8od_whp4/presentation/.

2. Садовий, М. І. Трудове навчання та виховання учнів як основа профорієнтаційної роботи в умовах нової парадигми освіти / Микола Ілліч Садовий // Наукові записки КДПУ. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти / ред. кол. : С. П. Величко [та ін.]. – Кіровоград : КДПУ ім. В. Винниченка, 2015. – Вип. 7, ч. 1. – С. 16 – 21.

3. Сидоренко, В. К. Системний підхід до визначення компонентів профорієнтаційної роботи з молоддю / В. К. Сидоренко, В. Б. Харламенко // Науковий вісник НАУ. – К.: НПУ, 2000. – Вип. 30. – С. 230 – 238.

4. Царенко, О. М. Методична підготовка майбутніх учителів технологій до використання мультимедійних засобів навчання / Наукові записки. – Випуск 11. – Серія : Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. – Кропивницький : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2017. – Ч. 1 – С. 186–192.

5. Царенко, О. М. Методологічні аспекти використання мультимедійних засобів у навчальному процесі / Науковий вісник Льотної академії. Серія: Педагогічні науки: зб. наук. пр. / [редкол.: Т.С. Плачинда (гол. ред.) та ін.]. – Кропивницький: КЛА НАУ, 2017. – Вип. 1. – 479 с. (С. 213 – 217).

6. Царенко, О. М. Мультимедійні технології в технологічній освіті : лекц. матер. для студ. спец. «Технологічна освіта» [Електронний ресурс] / Олександр Царенко. – 2017 // Режим доступу: <https://sites.google.com/site/aaleksandr76/multimedijni-tehnologiie-v-pedagogicnij-osviti>.

7. Янцур, М. С. Професійна орієнтація і методика профорієнтаційної роботи. Курс лекцій: навч. посібник. – К.: ВД «Слово», 2012. – 464 с.